

SANAT EĞİTİMİNDE ESTETİK DEĞERLERİN GELİŞİMİ SÜRECİNDE ÇOCUK VE İLETİŞİM

Yrd. Doç. Dr. Tuba GÜLTEKİN*

ÖZET

Çocuk gelişiminde resim eğitimi vermede; uygulanabilir eğitim modeli üzerinde çağdaş yaklaşımlar, bireysel özgürlüğün ve özgünlüğün ortaya çıkması yanı sıra, ezber olmayan, gerçekleri görebilen, iletişim, iş birliği, öğrenme, araştırma, sağlıklı yaşam ve karşılıklı konuşmaya düşünce alışverişine dayanan bir eğitim sistemi zorunludur. Tüm bu olgular karşımıza bir öğretim alanı olarak sanat eğitimi çıkarmaktadır. Bu durumda sanat eğitimi, eğitim kurumlarında duyguları eğitirken düşünce ve yetenekleri de paralelinde geliştirmekte en önemli yöntemdir.

Estetik bakış açısı oluşturulan çocukta hayat disiplini kazandırılır. Çünkü estetik duygular güzeli hatırlatır ve hazırlar. Estetik farkındalık olarak da tanımlanan doğal ve yapay çevredeki ayrıntıları fark edebilme becerisi, çocukların ayrıntılar üzerinde çalışmaya yönlendirilmesiyle kazandırılır. Estetik eğitimde bireysel özgürlük vardır. İnanç, yaratıcı ve tasarım kavramlarıyla birlikte kişisel deneyimleri ve anlatımsal değerleri gelişir. Sanatsal tasarım sürecinde önemli etkenlerden biridir. Nitelik ilişkilerini tanır. Tanımlama sırasında, yapma, görme, algılama, estetik duyarlılık, ürünü tanımlama, öğrenme ve değerlendirme sürecinin evrelerini oluşturur. Bu şekilde yaşamı algılama ve aktarma yetisi gelişir ve yaratıcı gücünü estetik bir düzeyde anlatabilir. Yetenekleri, gittikçe ustalaşan estetik hazzı ve karmaşık objelerden çeşitli karakterle bulur. Çocukta, ayrıntıları görmeye, daha önce dikkat etmediği biçimleri fark etmeye yönelten sanat eleştirisi disiplini, estetik algı ve beğeni çocuğun içinde bulunduğu biçim dünyasını araştırır, şekillendirir.

* Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü , tgultekin@hotmail.com

Bu araştırmada; somut, soyut, madde ve insan arasındaki gelişimi sağlayan estetik eğitim, araştırmayı, yorumlamayı, sorgulamayı geliştirici etkisi incelenmiştir. Yapılan incelemelerde çocukta; eleştirel, yaratıcı, yenilikçi ayrıca herhangi bir problemin analizi sentezi ve orijinal yeniliği bir araya getiren yaratıcı güçlere dayanmış bir kişilik geliştirdiği incelenerek bu yöntemin eğitim kurumlarında toplumsal gelişim süresince başarıyı arttırıcı etkisi olduğu gösterilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Estetik Eğitim, Sanat Eğitimi, Çocuk ve İletişim.

CHILD AND COMMUNICATION IN PROCESS OF DEVELOPMENT OF AESTHETIC VALUES IN ART EDUCATION

ABSTRACT

In during child's development for giving art education; an education system which is non-memorization, seeing the truths and depends on cooperation, learning, searching, healthy life, mutual dialogue is imperative. These whole facts show us the art education as teaching area. In such a case, while the art education is teaching the senses in education associations, it is the most important method which is developing the ideas and capabilities.

A child who have aesthetic view point, are earned life discipline. Because aesthetic feelings remember and prepare the beauty. The capability of realizing the details in natural and artificial environment as characterizing the aesthetic awareness, are earned to direct on studying details. There are individual freedom in aesthetic education. His personal experience and expression values develop with belief, creative and design notions. It's the one of the most important factor in process of artistic design. It knows the quality relations. During the definition, it composes the phases of doing, seeing, perception, aesthetic senseability, calling the product, learning and evaluation process. In this way, life perception and transferring yeti develop and he tells his creative power in aesthetic level.

In this research; aesthetic education which provides the development between concrete, abstract, element and human, is studied the effect of developer. In making analysis, the child who makes an ego which depends on a creative powers is examined and this targets to show it has a pro-success power during the social development in education associations.

Key words: Aesthetic Education, Art Education, Child and Communication.

GİRİŞ

Özel yetenekler güdülenmeyi sağlayarak, yeteneklerini deneme ve kullanılma isteklerini oluşturur. Çocukta deneme güdüsünün güçlü olması özel yeteneklerinin geliştirilmesiyle sağlanır. Kişiliğinin tanınması yönünden de yetenekler kişilik gelişiminde önemli yer tutar. Böylece sanat eğitimi yoluyla çocuğun kendini tanıması sağlanır ve kişiliğini olumlu yönde etkiler. Eğitim kişide olumlu değişiklikler geliştirme sürecidir ve bunu yaparken öğrencinin çevresinin öneminin farkında olan eğitimin amacı, kişinin birlikte olduğu gibi çevreyi değiştirmek olarak hedeflemiştir. Çevreden alınan eğitimlerin olumlu olduğu gibi olumsuz olma ihtimali de vardır ve amaç olumsuz etkileşimleri en aza indirmektir.

Özgün ürünün oluşabilmesi için, bireyin ilgilendiği alandaki sembol ve araçları birbirleriyle ilişkilendirebilmelidir. Yaratıcı düşüncelerin nasıl ve ne zaman ortaya çıkacağı belirlenemez. Bu nedenle çocuğa bol gereç ve yeteri kadar zaman kendi kendine kalma olanağı verilmelidir (Aygören,2000). Bu koşullarda özgün ürün birden bire ortaya çıkabilir. Yaratıcılık; algısal, kültürel ve duygusal bir bütünlüktür.

Çocuklarımızda modern dünyaya uyum sağlayabilmeleri için olumlu yapacak, sosyal yönlerini geliştirecek, iletişim yeteneklerini geliştirecek, iletişim yeteneklerini kuvvetlendirecek eğitim alanı, kültürel alışkanlıklar ve yaşam biçimiyle ilgilidir ve bunları oluşturacak eğitimde sanat eğitimiyle desteklenir. Öğrencilerimizin yaşantılarıyla, kültürel kimliklerini ilişkilendirmek, merak uyandırmak, sevindirmek toplumsal sorumluluk ve bilince sahip olmalarını sağlamak, yaşanılan çevredeki kültürel değerlere sahip çıkan davranış ve değer yargılarını güçlendirecek boyutla eğitim çalışmalarını gerçekleştirmektedir.

Resim etkinliğinin aynı zamanda sözsüz dili oluşturması ve bu yolla anlatımın kolay olması, yaşı ve kişilik özellikleri nedeniyle sözlü iletişim dışında çocukları tanımada da önemlidir. Çocuk resimleri çocuğu tanıırken zeka ve kişiliği anlamada, çatışmaları keşfetmede bizim için önemli materyallerdir. Tüm gelişim alanlarında olduğu gibi resim gelişimi de zeka düzeyine paralel gider. Yaşa uygun düzeydeki performanslarına göre çocukla iletişime geçilebilir ve onu tanımada bize yardımcı olur. Resim eğitimi çocuk gelişiminde öncelikli olarak duygusal gelişiminde olumlu değişimleri gerçekleştirir. Devamında da düşünme ve

tercih yapmasında doğru davranışlar sergilemesini sağlar. Freud'un belirttiği gibi göz ile düşünmeyi sağlar. Sanat bilinç ile doğayı kendi içinde birleştirir.

Estetik Eğitim

Çocukların yetilerin gelişiminde hangi davranışları sergiledikleri, hangilerinin nasıl bir öğrenme sonucu oluştuğu, sanatsal davranışla öteki davranışlar arasındaki ayırım sana eğitimiyle görülebilir. Sanat yoluyla insanlar kişisel bütünlüğe kavuşurlar ve böylece toplumsal bütünlük kazanmış olur. Çocuklar yaşları doğrultusunda birçok alanda gelişme gösterirler. Ancak sanatsal alanda bu gelişme erken çocukluk döneminde kendini gösterir. Bu tıpkı çocuğun anadilini öğrenmesi gibi kendi gerçeğini öğrenme biçimidir. Çocukların değişim süreci dinamik öğrenme ve gelişmeye sağlanır.

Estetik eğitim ve sanat eğitimiyle beraber yapma, görme, algılama, estetik duyarlılık ürün üzerinde tartışarak düşünme hem öğrenme hem de değerlendirme sürecinin evrelerini oluşturur. Öğrencinin bu çalışma sürecine ilişkin davranış ve kayıtları incelendiğinde önemli ipuçları verirler. Çocuklar tartışılan belli konularda yaptıkları gibi neden öyle düşündüklerini gözden geçirmek ve açıklamak için cesaretlendirilirler. Bu adım, karara varmada muhakeme ve yansıma için sebepler gerektirir.

Sanat etkinlikleri tüm çocuklar için önemlidir. Sanatsal gelişim evreleri çocukların varolan deneyimleri ile estetik deneyimlerini birleştirmektedir. Düşüncelerini anlatan küçük yaştaki çocukların biçim, form, oluşum ve işleyiş arasındaki bütünlüğü farketmeleri onları yüreklendirmiştir. Sanat eğitiminde başarılı olmak çocukları deneysel zenginlik duygularını geliştirir.

Sanat eğitimi, eğitim ortamı içindeki çocukların ortak özelliklerine göre yapılan etkinliklerle; zihinsel, duygusal ve sosyal değişimlerini incelemek durumundadır. Bu nedenle gelişim, öğrenme ve sosyal psikoloji verilerine özgü yapısının psikoloji kaynaklarıyla araştırır (Kırıoğlu,2001). Kişilik eğitimi sanat eğitiminin amaçlarından biri olmaktadır. Uygulanan sanat eğitimi programları ile bireyin kendi yeteneğini ölçmesi ve geliştirmesi sağlanabilecektir.

Estetik Gelişim Evreleri

İnsanlar biçimlendirme ve biçimler dünyasında içgüdüsel eğilimi ile doğru ve güzel bir biçim elde etmek için çaba harcar. Eğitimde bu doğal çabayı sistematize eden bir deney ortamıdır. İnsan; tanım, tasarım, yapım aşamalarından oluşan bir biçimlendirme sürecinden geçer. Yaratıcılıkta değerlendirme önemlidir. Değerlendirme yapan kişi deneme yolu ile öğrenir ve ileriye gider (Ataman,1993).

Estetik Eğitim çoğunlukla birlikte alındığı sanatın tanımlayıcı bir özelliği olarak görülür. Görsel algılama, çocuğun diğer duyuşsal, bilişsel becerilerine göre en etkili olanıdır. Renk, çizgi, biçim, şekil, oran, uyum, simetri gibi özellikleri sayesinde çocukların haz alması sağlanır. Gelişim doğasındaki manevi gücü açığa çıkartır. Sanat eğitimi, çocuğun önceden öğrenmiş olduğu bazı davranış ve sözcüklerden daha güçlü bir anlatım ve iletişim aracıdır.

Sanat eğitiminin amacı, öğrencileri yaratıcı ruhlu, estetik, duyarlı ve kararlı sanatçılar olarak yetiştirmek, halkın ve toplumun sanat gereksinmelerini en mükemmel biçimde karşılanmasını sağlamaktır. Sanat eğitiminde; kişilik, verimli ve kaliteli çalışma, çağdaş, donanımlı ve yeniliklere açık eğitimciler ve çok yönlü programlara gereksinim vardır.

Kendine özgün ayrıcalıklarla ve farklı özelliklerle toplumun sanatla bütünleşmesinde duyarlı hedeflerle pekiştirmektedir. Görsel tasarım çalışmalarında resim planına geçişi, yalnızca estetik dokusu içinde kalmayıp biçim ve renklerle serbestçe oynayan soyut yaklaşım, sosyal gerçekçiliği ifade dinamik oluşumu sağlamaktadır. Çocukların resimlerinde estetik gelişim evreleri; 9_12 yaş arası gerçekçilik dönemidir. Resimler daha ayrıntılı. Kızlar ve erkekler arasındaki farklılıklar görülür (Çellek,2006). Gerçeği olduğu gibi vermeye çalışır. Işık etkisini vermeye çalışır. 13-14 yaşlar Estetik Karmaşa evresindedirler. Bu yaşta kiler hoşlarına giden düzenlemelere yanıt verirler, hayvan temaları, ilginç konular, hayat ve ölüm ilgilerini çeker. Bunların sanat yapıtlarının anlatımsal özelliklerine yanıtları, sanatçının anlatım özgürlüğüne dayandırılır (Avcı,2000). Bir gerecin anlatımsal niteliklerine örneğin, kilin doğal duyumsanmasına yanıt verirler. Yargıları karmakarışık olmuştur. Gereçleri sanatçının farklı olma hakkına dayandırılır.

Çocuk Tipleri

Kişilik ve Anlatım Tipleri

Öğrenciler anlatım yönünden 4 kategoriye ayrılırlar:

Görücü Tip

Eşyayı ve doğayı, bütün olarak görür. Çalışırken doğada ayrı ayrı karakterdeki elemanları bir bütün olarak düşünür. (ev, ağaç vs.)Onları kullanmış olduğu renk bütünü içine sokar. Örneğin bir insan figürü çalışmasında görücü tip, figürün tüm organlarını bağlayarak bir bütün halinde gösterir (San,1985).

Juny_ içe dönük ve dışa dönük tipler,

Dışa dönük tip; Nesneye duyulan ilgi dışa doğru bir yöneliş gösterir. İçe dönük tipte ise ilgi nesneden uzaklaşıp özneye ve öznenin kendi ruhsal süreçlerine doğru bir yönelme gösterir.

Dışa dönük tip kişinin ilgisinin kendi duygu ve düşünceleri yerine dıştaki nesnel ve toplumsal çevreye yönelir. Öznellik her zaman ikincil önemdedir. Özneye nesnenin altında yer verir. Öznel nesnel çoğu zamanlar, nesnel olayları rahatsız edici yada süsleyici rol oynarlar (San,1985).

İçe dönük tip; Nesneden uzaklaşıp, özneye ve öznen kendi ruhsal süreçlerine doğru bir yönelme gösterir. Kişinin dikkat ve ilgisini dış çevreden çok, öncelikle kendi duygu ve yaşantıları üzerinde toplanması durumudur. Her durum ve koşulda, kendini, öznel ve ruhsal süreçlerini, nesnenin ve nesnel süreçlerini üstünde tutar.

Düşünme, duyum,duygu ve sezgi alışkanlık haline geldiğinde,buna ilişkin bir tip oluşur. Bu doğrultuda Jung; düşünce duyum, duygu ve sezgi başat olduğu dört tip her biri ayrıca içe-dönük veya dışa dönük olabilir (San,1985).

Jaersch:B tipi ve T tipi

Jaersch'e göre imgesel algılamalardaki çeşitlilikler değişik zihinsel yapıdaki tiplere bağlanır.

T tipi: Duyu sinirlerinin ve bunların merkezi sinir sistemine geçişlerinin çok yüksek duyarlılıkta olduğu tip. Dış görünümde,gözle cansız,ışıksız ve ruhsal anlatımdan yoksun. Aşırı duyarlılığa bağlanabilecek özel yüz ifadesidir. T tipinin silimsiz imgeleri,art_imgeleri andırmaktadır.

B tipi: B tipininkiler daha çok bellek imgelerine benzemektedir. Zihinsel uyarımlar hızlı tepkileniminin bir ifadesidir.

T ve B tipleri daha çok bedencil tiplerdir. Bütünleştirici ve parçalayıcı tipler ise daha çok ruhsal tiplerdir. T ve B tipleri yalnızca gelişiminin gençliğe dek olan bölümü geçerli olup,yaşamın sonraki aşamasında, yaşantı ve deneylerle geliştirilen bütünleştirici ve parçalayıcı tipler, tüm yetişkinlerin ayrılabilceği temel tipler olarak belirtilmiştir (San,1985).

Çocuk Resimleriyle İletişim

Zihinsel gelişim evreleri ile sanatsal çalışmaları arasındaki bağ çocuğun bilişsel gelişimini sağlayacaktır. Duygularını, görüşlerini malzemeye aktırırken yeni deneyimlere girer. Bu yaşantı zenginliği nesnelere arası ilişkileri kurmada ona kolaylıklar sağlar, böylece senteze ulaşmayı başarabilir ve yeni anlatım yolları arayışına girer (Ersoy,1995). Çocuk resimlerini iletişim aracı olarak kullanır. Çocukların resimleri çevreyle olan ilişkilerini yansıtırken ilişki kurmalarını da kolaylaştırır. Çocuk sanatsal faaliyetlerinde, bir araya getirdiği renkleri, nesnelere bir bölüme kadar akılcı bir biçimde yapmaktadır. Kalan bölümünde de sezgilerle hareket etmektedir. Örneğin, resimlerinde herhangi bir plan ve konu olmayıp, ilkelse bu tür resimler zihinsel yetersizliği olan çocukları temsil eder. Yaşlıları arasında üstün farklılıklar gösteriyor ve mantıksal bileşimler sağlıyorsa bu tür resimler üstün yetenekli çocukların resimleridir.

İmgelerin düşünmede rolü büyüktür. Algılarımızın çoğu imgelerden oluşur. İmgelem ve düşünme birbirinden bağımsız bir süreçtir.

Barlette göre düşünme:

- 1.İşaretlerin kullanılması (Görsel imgeler bu işaretlerin türünü oluşturur.)
- 2.İşaretlerin belli kurallara uydurulması. Düşünme, niteliksel ve bağlantısal özelliklerine tepki gösterme yetikliği.
- 3.Düşünme, niteliksel ve bağlantı kurucu genel özelliklerin durumu da kullanılır.

İmgelerle düşünme yetisi, gerçek dışı olanı gerçek gibi görebilme yetisidir. İmgelemci düşünme ile biliş öncesi düşüncenin, sembol imgeler arasında yararlı bağlantılar kurar.

İmgelem, üretici ve yapıcı düşünmenin de etkisini arttırır. Simgelerle, kavramlar ve mecazlarla, işlenecek malzeme arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine de yardımcı olan bir süreçtir. Birçok imgelerin yan yana konmasıyla beklenmedik değerler ve yepyeni imgeler elde edilir. İmgelem yaratıcı eylemin bir parçasıdır. Sanat etkinliğinde yaratıcı yetiler ve imgesel yetiler birbirinden ayrılmazlar. Sanat etkinliğinde imgelem, nesnel algı tarafından denetlenir ve kendisinde nesnel algıyı denetlerse, amaçsız, sıkıcı ve mekanik olmaktan kurtarır. İç görüntünün, içsel doğanın dışa vurulması, öznel gerekliliğin nesnel bir yansımasıdır (Avabile,2003).

Projektif olarak resmin kullanımı, Kişilik Ölçütü için Karen Machover testi kullanılır. Başkalarıyla olan ilişkileri anlayabilmek için; Grup resimlerinden özellikle çocuğun grup içinde çocuğun kendini algılama ve diğer bireyleri algılama şeklini anlamak için yararlanıla bilir (bir aile çiz testi). Grup değer yargılarını anlamak için grup değerlerinin ölçümü kullanılabilir. Kişilere karşı tutumları hakkında bilgi alabilmek için, tutumlar anlamak testi kullanılabilir. Bu test ve teknikler arasında en yaygın olanlar; P. Goudenough'un “Adam çiz testi”,Karen Machover'in “Bir insan çiz testi”, Karl Koch'un “ağaç testi” ve “bir bahçe çiz testi” dir.

Yapılan resimlerde kağıdın tamamı kullanılmıyorsa ve küçük figürler hakimse güvensiz çocuğu anlatır. Çocuk resimde anne ve babaya aşırı yaklaşıyorsa ve kimliklerini zıt kullanıyorsa cinsel kimlik karmaşası içindedir. Anne, baba ve çocukların arasına çeşitli nesnelere yerleştiriyorsa ailede iletişim kopukluğunu gösterir.

Vücudun organlarının çizilmemesi veya eksik bırakılması endişe duyulan, rahatsızlık hissedilen kısımları ifade eder. Yüksek binalar çocuktaki özlemleri ve gerginliğin yansıtılmasıdır. Evden çıkan yollar rehberliğe, yol gösterilmeye duyulan ihtiyacı anlatır. Kuş çizimleri özgürlüğü anlatır. İnsan figürlerinin azlığı veya yokluğu sosyal ilişkilerde kopukluğu gösterir. Ancak resmin değerlendirilmesine başlamadan önce çocuğun genel tutum ve davranışları, içinde yaşadığı psikolojik sosyo_kültürel ve ekonomik durum, ailesiyle, çevresiyle ilişkileri, ailede kaçınıcı çocuk olduğunu varsa davranış sorunları diğer önemli özellikleri ile birlikte göz önünde bulundurulmalıdır. Bir resimden yola çıkarak yapılan tanımlamalar doğru sonuç vermez. Diğer resimlerle birlikte genel bir değerlendirme yapılmalıdır.

Resimsel ifade ile çocuk kendini daha rahat anlatabilmektedir. Soyut kavramları algılaması kolaylaşır. Sözlü iletişim kurmakta güçlük çeken çocukları tanımada veya onları doğru bir rehber olmamızı sağlamaktadır.

Çocuk ilk önce ve özellikle kendi resmini çizer. Kendi vücudunu ve isteklerini şekillendirir. Gerçekte insan resmindeki bazı çizgiler, çocuğun fizik ve pişişim özelliklerini yansıtır.

Ölçüleri dengesiz, kağıdın bir köşesine sıkıştırılmış insan resmi, çocuğun aşağılık duygusu içinde olduğunu, ezilmişliğini belirtir. Bir kol veya bacağın eksikliği de gene aşağılık duygusu ve güvensizliğin belirtisidir. Çünkü eksik olan şey, dış dünyayla bağlantı kurmaya yarayan bir organdır.

Eller aynı zamanda sosyal ilişkilerin simgesidir. Baş kişiliğin entelektüel gücün ve iç güdülerin kontrol merkezidir. Çocuklar genellikle büyük bir baş çizerler. Ama çok büyük bir baş çizen çocukta “ben” aşırı bir gelişme göstermiştir. Gözler çocuğun iç dünyasını yansıtır. Paranoyak tipler gözlere sert bir anlam verir. Kendileriyle ilgilenilmesinden çok hoşlanan

çocuklar ise, çok büyük gözler çizer. Küçük bir çocuğun dünyayı tanınması için gerekli olan el ve kollar, kişilik gelişmesini ve sosyal uyumu belirler. Yaşama sevincini yitirmiş olan çocuklar, genellikle bacakları çizmez. Oturan bir adam resmi yaparlar (Artut, 2002).

Resimlerin ebatlarının yanı sıra kullanılan renklerin de düşünce ve iç dünyalarını yansıtmada etkilidir. Çocuk hangi rengi seviyorsa, resimlerde ağırlık o renge doğrudur. Her bir kişilik yapısının ifade tarzı farklıdır ve önemli olan ren denemelerinde renk seçiminde nasıl daha verimli bir şekilde kullanılması gereklidir. “Lüscher Renk Testi” çalışmasında renklerle kişilik özelliklerinin bağlantılı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Renk dilinin çözümlenmesi çocuğun iç dünyasını betimlemede en pratik yoldur. Kişiler renler üzerinde kimi zaman olumlu tepki verirken kimi zaman olumsuz tepki verirken ve bazı renklere de tepkisiz davranıyorlar. Seçilen renklerle ve şekillerle birlikte özelliklerine bağlantılı olarak birer karakteri belirler. Renkler beyin sağ bölümü ile algılanır ve bu bölümle kişi kendisini içgüdüsel dışavurumunu ifade eder. Renk dilinin çözümlenmesinde; Kırmızı – sağlamlığı, turuncu – uysallığı, sarı – sağlam bir temeli, yeşil – uyum, mavi – fiziksel enerji, mor – bağlılık isteğini sembolize eder (Sun, 1994) .

Çocuk ve İletişim

Çocuk dönem içerisinde en hızlı değişimin içinde yaşamaktadır. Çocuğun değerleri geçmiş zamandan günümüze içerdiği anlamla birlikte içinde bulunduğu süreçte değişim göstermektedir (Gültekin & Yıldız, 2009). Sosyal, kültürel değerler ve pek çok alanda hızlı değişimin yaşandığı dönemde çocuk tüketim toplumunun etkisi altındadır. Tüketim süreci içinde kendine farklı tanımlarda bulan çocuk, anlayışı içinde sanatsal gelişimleri ile birlikte estetik süreci tüketim toplumu içinde çocuk kendi amacını gösterebilecektir. Çocuk çeşitli madde ve manevi kaynaklardan, kültürel, sosyal ve sağlık seviyelerinde, çevreyle ilgili psikolojik yoksunluğu da vardır (Gültekin & Yıldız, 2009). Bu süreçte sanat eğitiminde estetik eğitimle birlikte yapılan çalışmalar, çocuk, ergen ve gençleri okulca toplum içindeki bilişsel, estetik ve yaratıcılığa ilişkin ve ahlaksal, bedensel, zihinsel, tinsel sosyal ve politik gelişmelerini oluşturur. Zihinsel yetileriyle birlikte duygu yanını da geliştirir. Tasarım çalışmaları, öğrencilerin düşünmesi, ilişkilendirme yapabilmesi için ve alternatif çözümler bulma, problemlere eleştirel ve yaratıcı bakmak için öğrencileri merak etmeyi, hayal kurmayı,

gözlem yapmayı, araştırmayı, ipuçlarını değerlendirmeyi öğretmek için gereklidir. Çocuk resimleri bilgi vericidir, nesnelere, insanlar yaşadığı ortamdan seçilir. Bir sorunun analizi, sentezi ve orijinal yeniliği bir araya getirmek ve buluşun, yeniliğin esas olduğu yaratıcılıkta, zihnin tüm yetileri, düşünceler, düşünme, buluşa yönelen yaratıcı eylem, bu yapının tüm parçalarını bir araya getirir, birleştirir (Marşap,2006).

Estetik eğitimi yaratıcılık bağlamında diğer disiplinlerle de ilişkilendirerek öğrencinin hem düşünme yetisini, hem de duyu algılarının geliştirici bir gizli gücü vardır. Bu nedenle kişilik gelişimine etkileri sınırsızdır. Gözlemlerine ve algılarına dayalı olarak kendisini dışa vurmasına olanak tanır. İmgesel tasarım çalışmaları ile öğrencide algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendisini ifade edebilme olanağı sağlıyor. İmgesel tasarım çalışmaları ifade gücünü geliştirici bir eğitimidir. Bu yönüyle öğrenci daha tekniksel bir dil kazandığı gibi, anlatımcı ve özgür ama kendini yönlendiren bir düşüncenin hizmetine ulaşabilmenin tadına varır. Algı, duyu kayıta gelen bilginin kısa süreli belleğe aktarılmasında etkili olan bir süreçtir. Algılama, büyük ölçüde bireyin ön öğrenmelerinden beklentilerinden, güdülenmişlik düzeyinden etkilenir. Bellek destekleyiciler, bilgiyi daha iyi anlamlı hale getirecek öğrencinin hatırlamasını kolaylaştırmaktadır.

Değişim içinde olduğumuz bu yüzyılda çocuk ve çocukluk kavramları tüm dünyada ve tüm ülkelerde toplumların ve devletlerin duyarlı olduğu kavramlar arasında yer almasına rağmen çocuk tüketim toplumunun nesnesi haline gelmektedir (Taner, 1993). Bu süreçte, sanat eğitimi yaratıcılığa yöneltip, bilgisel, bilişsel, duygusal, duyu eğitim ihtiyaçlarını karşılar. Aslında sanat eğitimi her yaştaki kişiler için gereklidir. Pratik düşünceyi geliştirdiği gibi karşılaştığı durumlarda olaylar olmadan beyinde gerçekleştirilebilme yeteneği kazandırır.

Bilimsel değişimler, bulgular sanatı ve sanatçıyı etkilemiştir. 20 yy'da atomun Otto Hahn tarafından parçalanması, Picasso ve Braque gibi sanatçıları da etkilemiştir. Bu olayın paralelinde onlarda biçimi parçaladılar ve sanattaki Kübizm akımını meydana getirdiler. Bu doğrultuda diyebiliriz ki kişinin yargı gücü sanat eğitimindeki deneysel karakter geliştirir. Yaratıcı güce sahip olan birey kısa sürede çok seçenekli çözümler üretir.

Resim etkinlikleri yoluyla çocuğu tanımayı amaç edinen sistem içinde estetik eğitimde çocuk; Nesnelere daha açık olarak görmeye başlar. Başka bir yolla elde edemeyeceği bir algı gücü geliştirir, formları bir anlatım yolu olarak kullanır. Resimle anlatım, çocuğun çizgileri onun kızgın yada saldırgan olup olmadığını, renklerle mutluluk düzeyi hakkında mesaj vericidir. Estetik değerlerin ilgi çekici ve yararlı niteliklerini keşfeder, sanat eğitimindeki deneysel karakter kişinin yargı gücünü geliştirir ve Görsel bir dil kazanır (Gökaydın,1990).

Algı, göz önündeki nesnelere beş duyu yoluyla alınan izlenim ve yorum işlemi olduğuna göre, sanatsal etkinliğinin en önemli aşamalarından birini görsel algılama meydana getirir (Yavuzer, 1999). Görsel algılama çocuğun dünyayı nasıl gördüğünü belirler. Görme yolu ile kavramdan daha önce olmaktadır. Bu yüzden görerek algılama diğerinden daha önce gelişmektedir. Algılar birleşerek kavramları oluşturur.

İmgelerle düşünme yetisi, gerçek dışı olanı gerçek gibi görebilme yetisidir. İmgelemci düşünme ile biliş öncesi düşüncenin, sembol imgeler arasında yararlı bağlantılar kurar. Sanat etkinliğinde yaratıcı yetiler ve imgesel yetiler birbirinden ayrılmazlar. Sanat etkinliğinde imgelem, nesnel algı tarafından denetlenir ve kendisinde nesnel algıyı denetlerse, amaçsız, sıkıcı ve mekanik olmaktan kurtarır. İç görüntünün, içsel doğanın dışa vurulması, öznel gereğin nesnel bir yansımasıdır (Avabile,2003).

Sanat etkinliği sürecinde, simge bir yaşantının imgesini temsil eder. Simgeler algı edimleri sırasında derlenirler. Sanatta, görsel simge, asıl algının imgesiyle pek yakından ilişkili olabilir. Ancak simge, yaşantının simgesidir. Örneğin, Picasso'nun Guernica adlı resminde, çizilmiş eskizlerden kavram, sembol ve mecazları oluşturmada daha önceki yaşantılardan hareket etmiştir. Biçim verme, kavramlardan görsel yapılar yaratma sürecidir. Bu yapılar yeni imgelerdir. Örneğin figürlerin deforme edilmeleri, simgeleri yaratırken duygu ve düşünceleri daha iyi belirlemek içindir. Sonuç, bir sembol imgedir. Yaşantı hammaddelerinden çıkararak, kavramları imgeler halinde biçimlendirmek bir yaratıcı eylemdir (Marşap,2006). İmgesel düşünme yöntemi ile sanatçı bir bütünün yeniden üretimini gerçekleştirmeye çalışır. İmgesel düşünerek soyut mantıksal bir düşünme biçimine ulaşılabilir.

Sanat eğitiminde farklı yaklaşımlarıyla kültür motiflerini kullanarak öğrencilerin doğayı kendilerine göre yorumlama, duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle kişisel üsluplarıyla gösteren öğrenciler, geleneksel süsleme sanatlarından, hattan, yöresel ve folklorik konulardan hareket ederek konularını oluşturmuşlardır. Aynı zamanda aynı konunun değişik teknik, malzeme ve anlatım biçimleriyle ifade edilebileceğini öğrenmiştir. Farklı alanlarda kullanılan motifleri resim etkinlikleri görsel olarak bir araya getirerek estetik ve yaratıcı düşünmede farklı anlatım yollarıyla duygusal sezgileri, duyguları bir hedefe odaklandırma ve dikkati çalışmaya yoğunlaştırdığı gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Sanat eğitiminde tanımlama sırasında, yapma, görme, algılama, estetik duyarlılık, ürünü tanımlama, öğrenme ve değerlendirme sürecinin evrelerini oluşturur. Bu süreçte sanatın genel karakteri tanımlanır ve çocuğun sanatsal hayal gücünü canlandırır.

Tasarlama eğitimi ile duyu algılarının eğitimiyle gerçekleşen, resim dersinde çocuk duygularını ve içgüdülerini yansıtmaktadır. Fakat çocuğun algıları, yaşantıları, kavramları, üretici düşünme süreçlerinde etkileşiminde ketlenmeler ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi, duygusal engeller, kültürel engeller, öğrenilen engeller ve algılama engellerinden kaynaklanmaktadır.

Çocukların gelişim evrelerinde yaş evreleri, aşamaları ve grafiksel özelliklerine göre farklılıklar gösterirler. Bu gelişim sürecinde figürü tanımlamaları, kız erkek cinsiyetine göre ayırmaları çizimlerinde farklı geometrik formlara dönüştürmektedir. Öğrenci çalışmalarını incelemeye başlamak gözlemlenmekle olur ve uygulama, analiz sentez, değerlendirme sanat eğitiminin bileşenlerindedir.

Sanatlar eğitiminde çocuk oyun oynanacağı ve yaratacağı, kendi öykülerini kurup paylaşacağı, düşlerini canlandıracağı bir ortam bulur. Çocuğu onu edilgen durumdan kurtaran eğitimsel, iletişimsel bir amaç ve araçtır. Hayal gücünü kullanmayı sağlar, iletişim becerilerini sağlar, çocukların bastırıldığı bazı rahatsız edici duyguların ortaya çıkmasına yardım eder. Sanat etkinliklerinde çalışma ortamında özgür hareket etmelerine olanak sağlayan doğal bir

ortamdır. Çocuğa özgü niteliklerin gerçeklerin tanımlanmasına ortam hazırlar ve olaylarla karşı karşıya gelerek, düşünce ve imgelerin gücü gelişir.

KAYNAKLAR:

ATAMAN, Ayşegül.(1993).*Eğitim Sürecinde Yaratıcılık, Yaratıcılık ve eğitim*. Ankara: Türk Eğitim Vakfı Yayınları.

ARTUT, K. (2002). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

AVCI, Safi.(2000). *3-12 Yaş Arası Çocukların Sanat Eğitimi Üzerine Görüş ve Öneriler*.

Yayımlanmamış Doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AVABİLE, Teresa.(2003).Yaratıcılık, www.oncecocuklar.com, Erişim: 10.12.2003

AYGÖREN, Dirim.(2000). *Okul Öncesi Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri*. İstanbul: Esin Yayınevi.

ÇELLEK, Tülay. (2006). *Çocuk Resimlerinin Özellikleri*, www.tulaycellek.com

Erişim: 20.11.2007

GÖKAYDIN, Nevide.(1990). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum_Sanat Yayıncılık.

GÜLTEKİN Bilgehan, YILDIZ Elif , (2009). İletişimde Çocuk Figürü. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KIRIŞOĞLU, Olcay.(2001). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Pagem Yayıncılık.

MARŞAP, Akın. (2006). *Modern Resim iş Eğitiminde Yaratıcı ve Sanatsal Önderlik*. www.e-sosder.com, Erişim:28.10.2006

SAN, İnci.(1985). *Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık_sanat sorunları, Kuramları ve*

Eleştirisi_Eğitimle ilişkileri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.

SUN Doroty & Howard. (1994). *Renginizi Tanıyın*. Çev: Tuğrul ÖKTEN, İstanbul: Arıtan Yayınevi

TANER, S. (1993). “Reklamlarda Çocuk İmajı”, *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu*, İstanbul.

YAVUZER, Haluk. (1998). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

YAVUZER, Haluk. (1999). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.